

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת תרומה תשפ"ג לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף שמ"ח

ובייטב לב (פ' בהר) על הפסוק וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו' אל תונו איש את אחיו (כה-יה) כתוב, כי נודע לרבים שתכלית האדם לברר הטוב מהרע והאוכל מתוך הפסולת, היינו ניצוצות הקדושים שבתוך כל דבר השייך לשורש נשמתו, על דרך שפירשו (תהלים קז-ה) רעבים גם צמאים, לאותו מאכל או משקה, נפשם בהם תתעטף, באותן הדברים, ולכן יחפוץ בו, להעלותו למעלה. וכמו כן בעניני משא ומתן, כל אדם עוסק במסחר החביב לו, וטעם הדבר, כי באותו דבר יש בו ניצוצות הקדושים של נפשו, ולכן יחפוץ בו, כי בעסקו בו כדת של תורה להשמר מהאזהרות שנאמרו בו, איסור אונאה רבית מדות משקולות גניבה וגזילה וכדומה, אז יעלה הניצוצות הקדושים שבו לשורשו.

והנה המכירה והקניה זה מזה הוא לפי שויו של הדבר הגשמי, ולא לפי כח הרוחני שבו, שזה אין ערוך אליו למי שהוא משורש נפשו וכו', ולפי זה סלקא אדעתין, באם זה הקונה חפץ בו, ודאי יש באותו דבר כח הרוחני השייך לנפשו, לכן יהיה מותר ליקח ממנו יותר משויו לפי גשמיותו, ואין בו אונאה, מכח הרוחני שבו הנצרך להקונה אותו, לזה הוצרכה התורה להורות, כי אין המשא ומתן נחשב רק לפי גשמיות הדבר, ויש בו דין אונאה. וזה שאמרה תורה, וכי תמכרו ממכר לעמיתך, כלומר הגם שאותו ממכר שייך לעמיתך מצד רוחניותו, או קנה מיד עמיתך, אל תונו וגו', כלומר לפי שהמכירה והקניה הוא דבר הנקנה מיד ליד, היינו גשמיותו, שיש ערך לדמי שויו, על כן אל תונו וגו'.

וכמו כן הוא בענין נישואין, שכל אחד נושא בת זוגו אשר היא משורש נפשו. וזהו שאמרו חכמים (קידושין מא.)

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי (כה-ב). באור החיים הק' דקדק, על יתור הלשון 'מאת כל איש', שלא היה לו לומר אלא מאשר ידבנו וגו' ע"ש. – ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה-ח). ולכאורה הוי ליה למימר ושכנתי 'בתוכו'. והמפרשים פירשו, בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מ'ישראל' (עיי'ן אלשיך הק'). ואכתי צריך ביאור המשך הדברים, שיעשו מקדש לה', וה' ישכון בתוך כל אחד מ'ישראל'.

ונראה דהנה בספר צוואת הריב"ש (דף יג) הביא ממרן הבעל שם טוב זי"ע, דלכן איתא בגמרא (ראש השנה כז.) התורה חסה על ממונם של ישראל, כי זה כלל גדול שכל דבר שאדם לובש או אוכל או משתמש בכלי הוא נהנה מהחיות שיש באותו הדבר, כי לולא אותו הרוחניות לא היה שום קיום לאותו הדבר, ויש שם ניצוצות קדושות השייכים לשורש נשמתו. ושמעתי כי זה טעם שיש אדם שהוא אוהב דבר זה ויש אדם ששונא דבר זה ואוהב דבר אחר. וכשהוא משתמש באותו כלי, או אוכל מאכלים אפילו לצורך גופו, הוא מתקן הניצוצות, כי אחר כך הוא עובד באותו כח הבא לגופו מאותו מאכל או מלבוש או שאר דברים, בזה הכח עובד להשי"ת, נמצא שעל ידי זה הם מתוקנים. לכך פעמים יארע כשכלה כבר לתקן כל הניצוצות שהיו באותו דבר השייכים לשורש נשמתו, אז לוקח ממנו השי"ת אותו הכלי, ונותן לאחר ששייכים הניצוצות שיש באותו הכלי לשורש אחר וכו'. לכך צריך אדם לחוש על כליו ועל כל דבר שיש לו, היינו מצד הניצוצין שיש שם, בכדי לחוס על ניצוצותיו הקדושים עכ"ל (הובא בספר בעל שם טוב פרשת ויחי אות ה.)

ה' לעשות אותה, ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר, איש ואשה אל יעשו עוד מלאכה (ברש"י מלאכת הובאה) לתרומת הקדש, ויכלא העם מהביא (לו-ה). ודקדק לומר אל יעשו 'עוד' מלאכה. דהנה ישראל היו זריזין למצוה, וכל אחד הביא נדבתו במוקדם, אך בודאי בתוך ששים רבוא יש גם עצלנים, שמדחים דברים על למחרת. וגם אחר שהעבירו קול במחנה שלא יביאו עוד, אם אחד בא ואמר שעדיין לא תרם עד עתה מחמת סיבה, בודאי קיבלו ממנו גם אחר זה, כי הציווי היתה ויקחו לי תרומה מאת כל איש, אלא ישראל קדושים היו מרבים להביא, שהביאו בבוקר ראשון, ושוב נדב לבם עוד יותר, והביאו הוספה גם בבוקר השני, ועל זה העבירו קול במחנה, כי מי שכבר הביא פעם, ורוצה להוסיף עוד יותר, לא יקבלו ממנו. וזהו שאמר הכתוב, איש ואשה אל יעשו 'עוד' מלאכה, מי שרוצה להוסיף עוד פעם, לא יביא עוד יותר, אבל מי שעדיין לא תרם תרומתו, קיבלו ממנו גם אחר זה, כדי שיהא לכל אחד ואחד מישראל חלק בבנין המשכן.

וענינו הוא, כי הנה ראשית התגלות השכינה לישראל יהיה בהר סיני במתן תורה, וכמו שנאמר (שמות יט-יז) ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר, וקול שופר חזק מאד וגו', וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר. ואיתא ברש"י (תענית כא: ד"ה אל) שגם כל ימות החורף שעסקו במלאכת המשכן שהתה שכינה בהר, ומשם ניתנו כל המצות בקולי קולות ולפידים כיום קבלת עשרת הדברות, עד אחד בניסן שהוקם המשכן, ונסעה חוזה שכינה מן ההר וישבה לה על הכפורת ע"ש. ומבואר ברמב"ן וברבינו בחיי (ריש הפרשה) דענין המשכן היה דוגמת הר סיני, והכבוד ששכן על הר סיני בנגלה, הוא ששכן על המשכן בנסתר ע"ש.

ומעתה כמו שהתגלות השכינה בסיני הוצרכו לזה כל אחד ואחד מישראל, וכדאיתא במדרש (דב"ר ז-ח) מנין אתה אומר אילו היו ישראל חסרים אפילו אדם אחד לא היתה השכינה נגלית עליהן, דכתיב (שמות יט-יא) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני ע"כ. כמו כן כאשר נסעה השכינה מהר סיני להמשכן, הוצרך כל אחד ואחד מישראל להיות לו חלק בבית הזה. והיינו שכל אחד מישראל נתן מזהבו וכספו לתרומת הקודש, ובכל ממון האדם יש בו ניצוצי נשמתו, אם כן נתקבץ בהמשכן כולו, כל הששים רבוא נשמות מישראל, ועליהם ירד השכינה, וכבוד ה' מלא את המשכן.

אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, הטעם כי הרבה שלוחים לאדם בעניני שידוכים, ומי יודע איזה מנת חלקו וגורלו, והיה הנערה אשר תיטב בעיניו היא האשה אשר הוכיח ה' לו משורש נפשו ונשמתו. וכמו שפירש האור החיים (דברים כא-יא) וראית בשביה אשת יפת תואר, הוא ניצוצות הקדושים שבה, והכרתה היא על ידי שאתה רואה שאתה חושק בה. וזה שלא אמר וחשקת 'אותה', כי אם וחשקת 'בה', כלומר במה שבתוכה, חלק הטוב שבה, (כדמצינו בנפש דוד שהיה בבנות לוט, ונשמות גרים הבאים להתגייר), ואז ולקחת לך לאשה, כי שלך היא ע"כ.

ומעתה שבכל קניני האדם יש בתוכה ניצוצות קדושות ששייכים לשורש נשמתו הפרטית, הרי בנדבות המשכן שנתנו ישראל, זהו וכסף ונחושת וכו', נתנו בזה לא רק הדבר הגשמי בלבד, אלא גם חלקי נשמתם שמונח בדברים אלו, נמסרו לתת אותם במשכן, להשרות ה' שכינתו עליו.

*

והנה הגם שמפשטות הכתוב נראה, דלא לקחו לתרומת המשכן מכל אחד מישראל, אלא כל איש אשר ידבנו לבו הביא מעצמו ומסר אותה ליד משה ועושי המלאכה, ואם לא נדב לבו אותו לא היה מצווה ליתן. לא כן מבואר באור החיים הק' (כה-ב), אלא היה בזה שררות לגבות הנדבות, ולמשכן מי שאינו רוצה ליתן. ולא עוד אלא שהיה גם הערכה, אם נתן כפי עשירותו, וכמו בכל קופה של העיר, שנגבית בשתים בדבר קצוב, ובשלשה בשאינו דבר קצוב ע"ש.

ונראה עוד, דגם אם רצו עשירים יחידים לנדב כל צורכי המשכן, שהרי היו עשירים אדירים מביזת מצרים ומביזת הים, עד שה' אמר למשה, אפילו אחד מישראל יכול לעשותו שנאמר מאת כל 'איש' אשר ידבנו לבו (שמו"ר לג-ח). לא היו מקבלים מהם כל צורכי המשכן, כי מצות ועשו לי מקדש נאמרה לכל ישראל, וכל אחד ואחד מישראל צריך להיות לו חלק במשכן ה'. וזהו שדקדק הכתוב, ויקחו לי תרומה 'מאת כל איש', שכל אחד ואחד מישראל מוטל עליו להשתתף בזה, ויקחו תרומה 'מכל' איש דייקא.

ויש לומר עוד, דמצינו להלן, ויאמרו אל משה לאמר, מרבים העם להביא מדי העבודה למלאכה אשר צוה

ולכן אחר שנצטוו ויקחו לי תרומה מאת כל איש, שכל אחד יתן תרומה אשר בזה עטוף ניצוצי נשמתו, וממנה יעשו משכן להשראת השכינה, סיים הכתוב, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל, כי בתוך המשכן וכליה נתקבצו ניצוצי נשמות כל ישראל, ועליהם ירדה השכינה לשכון בתוכה, אם כן הוא שוכן כביכול על כל אחד ואחד מישראל, וכמו שהיה במעמד הר סיני.

וזה נכלל במה שאמר שלמה המלך על הבית המקדש, אפריון עשה לו המלך מעצי הלבנון, עמודיו עשה כסף, רפידתו זהב, מרכבו ארגמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים (שיר ג-ט). והיינו כי מי שנתן לתרומת המשכן, בחיצוניות נתן כסף וזהב, אבל בפנימיותו יש בו ניצוצי נשמתו, והוא עצמו חלק מממונו. וכאשר השרה ה' שכינתו על המשכן, השכינה שורה גם על פנימיותו, היינו נשמות ישראל. ובחיצוניות עשה המלך אפריון מכסף וזהב וארגמן, אבל תוכו של האפריון הם הכלל ישראל, רצוף אהבה מבנות ירושלים.

*

והנה התורה הקדימה פרשת תרומה, ציווי מלאכת המשכן, קודם פרשת תשא, ששם כתובה ענין החטא העגל. וכתוב ברש"י (לא-יה), דאין מוקדם ומאוחר בתורה, דמעשה העגל קודם לציווי מלאכת המשכן ימים רבים היה, שהרי ב"ז בתמוז נשתברו הלוחות, וביום הכיפורים נתרצה הקב"ה לישראל, ולמחרת התחילו בנדבת המשכן, והוקם באחד בניסן ע"כ. אמנם בזוה"ק (ח"ב קצה). איתא, שציווי ה' למשה היה בתוך הארבעים ימים הראשונים טרם עשותם העגל, וקודם רדתו מן ההר עשו העגל, ומשה לא מסר להם ציווי המשכן עד למחרת יום הכיפורים שהיו ישראל מרוצים להקב"ה ע"כ.

וברבינו בחיי (ריש הפרשה) כתוב, דאף על פי שהעון ההוא קודם למעשה המשכן היה, מכל מקום התורה שכל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, רצתה להקדים ענין מעשה המשכן שהיא הכפרה קודם שיוכיר העון ההוא, כי כן מדתו של הקב"ה שמקדים רפואה למכה, וכענין שדרשו רבותינו ז"ל (מגילה יג) שאין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחלה. וכדי לרמוז

שכבר נמחל להם לגמרי, על כן הזכיר בכאן 'זהב' בראש התרומה, ללמדך כי במה שחטאו נתרצו ע"כ.

ונראה בביאורו, דהנה איתא במדרש (תנחומא ח), אמר הקב"ה יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל, שכתוב בו (להלן לב-ג) ויתפרקו העם את כל נומי הזהב וגו', ולכן מתכפרין בזהב, וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב. אמר הקב"ה, כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך (ירמיה ל-יז) ע"כ. וכן הוא ברש"י, משכן העדות (לח-כא), עדות לישראל שויתר להם הקב"ה על מעשה העגל ע"כ. ולכאורה צריך ביאור לשיטת הזוה"ק שציווי המשכן נמסר למשה עוד קודם חטא העגל, איך נאמר שהמשכן בא לכפר על חטא העגל, יבא זהב שבמשכן ויכפר על זהב שנעשה בו העגל.

וכמו כן תקשה בפרשת פרה אדומה, שכתוב ברש"י (במדבר יט-ב) פרה אדומה תמימה, משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל. אדומה, על שם (ישעיה א-יה) אם יאדימו כתולע, שהחטא קרוי אדום. תמימה, על שם ישראל שהיו תמימים ונעשו בו בעלי מומין, תבא זו ותכפר עליהם ויחזרו לתמותם ע"כ. ולכאורה מצות פרה אדומה נצטוו ישראל כבר במרה, שם שם לו חוק ומשפט (שמות טו-כה), וברש"י במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת ופרה אדומה ודינין ע"כ. ואיך יכולין לומר שפרה אדומה ניתנה לכפר על חטא העגל, הרי נמסר להם מצוה זו עוד קודם מתן תורה.

וכבר אמרנו בזה (עיין שמן ראש חלק יב שמות דף תב), על פי מה שביאר בספר בית יצחק (מסכת מגילה) הענין, שאין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן מקדים ובורא להם רפואה תחלה, דאיתא בגמרא (חולין מג). אמר רבה קרום שעלה מחמת מכה בושט אינו קרום, ופירש רש"י ז"ל דאם ניקב ונסתם אפילו עלתה בו סתימה עבה, אינה מתקיימת, דסלקא לאחר זמן. ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה דכשירה, דההוא סתימה דמעיקרא הוא ע"ש. ורצונו לומר דמיד כשנעשה הנקב כבר יש דבר לסותמו. ואם כן הרי לפניך החילוק, דרפואה הנבראת אחר המכה, הוי כקרום שעלה מחמת מכה דסופו ליסתר, מה שאין כן כשהרפואה נבראת קודם המכה, הוי סתימה דמעיקרא ואין סופו ליסתר, והדברים נוחים וערבים לאזן קשבת עכ"ל.

ובאהבת חיים (אלול אות ג) הוסיף, דבזה מובן מה שאמרו (פסחים נד.) שבעה דברים נבראו קודם שנברא העולם, ואלו הן תורה תשובה וכו' ע"ש. והוא כי בהיות שהחטא היא פגם בהנפש, והתשובה היא הרפואה, וכמו שאמר הכתוב (ישעיה ו-י) ולבבו יבין ושב ורפא לו, ופירשו חז"ל (מגילה יז:) רפואה דסליחה היא ע"ש. וכדי שתוכל להיות הרפואה שלימה באופן שלא ישאר רושם מהחטא, הקדים הקב"ה רפואה קודם המכה, וברא כח התשובה קודם שנברא העולם, והוי סתימה דמעיקרא. (ועיינן שמן ראש ימים נוראים ח"א דף שגב).

וכמו כן נימא בחטא העגל, אשר העון היה גדול מנשוא, עלובה כלה שזנתה בתוך חופתה, עד שעלה חרון אף ה' לכלות את הכלל ישראל, ומשה רבינו החזירם בתשובה, ויחל משה את פני ה' אלקיו, עד שנתרצה לו ואמר סלחתי כדברך. ולכן לולא שהקדים ה' את הרפואה קודם להמכה, לא היה רפואה ותיקון להחטא, על כן עוד במרה צוה להם פרשת פרה אדומה, ימים רבים קודם החטא, ובוזה תהא סתימה מעליא לכפר עון העגל כאשר תבא לידם.

ועל דרך זה היה בציווי המשכן, שזהב המשכן בא לכפר על זהב העגל, וכיון שהקב"ה בורא הרפואה קודם המכה, כדי שתהא הרפואה סתימה מעליא, על כן הקדים ה' למשה מצות ציווי המשכן עוד קודם שחטאו בהעגל, כדי שתהא הרפואה מוקדמת להמכה.

*

אמנם לפירוש רש"י גם ציווי המשכן למשה היה כבר אחר החטא העגל, ולפי זה טעמא בעי, למה הקדים התורה פרשת ציווי המשכן קודם החטא. ונראה דהנה אמרו חז"ל (יומא פז:) דבתשובה מיראה זדונות נעשו כשגגות, ובתשובה מאהבה זדונות נעשו כזכיות ע"ש. ומבואר בדרשות חתם סופר (לשבת שובה יט., ובנדמ"ח דרוש יא), שהזכות היא מעין החטא, והיינו דכל זית נבילה שאכל הוי ליה

כאילו אכל קרבן פסח בירושלים וכדומה ע"ש. ואם כן בחטא העגל כאשר עשו ישראל תשובה מאהבה, והזדונות של חטא העגל נתהפך לזכות, נחשב למעלה כאילו הזהב שנתנו להעגל, אלה אלהיך ישראל, נתנו למשכן ה' לעשות לו מדור בינינו. ואם כן במרום כלפי מעלה לא התחילה מצות תרומת הזהב להמשכן מחרת יום הכיפורים, אלא בשבעה עשר בתמוז בעת שנתנו הזהב להעגל, שהרי נתהפכה הזדונות לזכיות. ולכן לא כתבה התורה פרשת תרומת המשכן אחר החטא העגל, כפי מה שהיה במציאות, להורות לנו כי נתקבלה תשובתם של ישראל שעשו מאהבה, ובשעת עשיית העגל כבר נחשב למעלה כאילו נתנו אותה זהב למשכן ה'.

ויש להוסיף עוד יותר, כי באמת בכל מעשה של חטא, יש קודם מחשבה רעה לעשותה, כי סוף מעשה במחשבה תחלה. אמנם מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה (קידושין מ.), וממילא לא נחשב התחלת החטא, אלא מעת שעשה החטא הפועל. אך כאשר עושה תשובה מאהבה, וזדונות נעשו כזכיות, הרי נתהפך גם המחשבה רעה של החטא כאילו היה מחשבה טובה של מצוה, והרי מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, אם כן בתשובה הוא מקדים הזכות עוד קודם שעשה החטא. ולענינינו, המחשבה של החטא העגל עלה על דעתם ביום ט"ז תמוז כאשר בא שש שעות (רש"י לב-א), ולפועל לא נעשה העגל אלא בסופו של היום, והקרבת הקרבנות היה רק למחרת, וכמו שאמר להם אהרן חג לה' מחר. והתחלת החטא היה נחשב להם רק משעת עשיית העגל בפועל. אבל אחר שעשו תשובה מאהבה, וזדונות נעשו להם כזכיות, ונתהפכה הן המעשה והן המחשבה למצוה, אם כן התחילה זכותם כבר משעה ששית, שהרי במחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה משעה שעלה במחשבה. ועל כן שפיר הקדימה הכתוב פרשת תרומה, ציווי עשיית המשכן, קודם פרשת חטא העגל, כי על ידי התשובה נתהפך הכל לזכות, כאילו תרמו הזהב של העגל לצורך עשיית משכן ה', וכתבה התורה הפרשיות לפי מה שהם נחשבים כלפי מעלה, שהזכות קדמה להחטא.

מוה"ר ר' דוב ברייל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסים בנו למזל טוב	מוה"ר ר' ראובן לעפקאוויטש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' דוד שטערנפעלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בנו למזל טוב	מוה"ר ר' משה יוסף האמבורגער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' שמואל פאפלאנאש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב
אפשר לשמוע דרשת ז' אדר מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א 7-7710.400.718				
מוה"ר ר' שלמה יצחק ברייטבל הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' צבי יהודה פאפלאנאש הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' ליפא פריעדמאן הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' אליעזר זוסיא ברוין הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות	מוה"ר ר' יצחק ישעי' ענדצווייג הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצות
קול מעדני מלך וויען — 718.400.7710 • MechonMMVien@Gmail.com • הרוצה לנדב להוצאת הגליון יפנה להר"ר יואל ברא"ש פיערווערקער הי"ו 347.425.2151				